

Přehled minerální a vitaminové výživy koně

KAROLINA OLEHLOVÁ

KRISTÝNA RÄDISCHOVÄ

Tato prezentace byla vytvořena na základě projektu IVA 2018FVHE/2220/43

Na trhu je široká škála nabízených doplňkových krmiv

Musíme si ujasnit, k jakému účelu má doplňkové krmivo sloužit, jaké problémy koně konkrétně trápí a co nám v základní krmné dávce chybí

Vápník

Naprostá většina vápníku uložena v kostech, malé množství v krvi

Udržování stability, funkce kostní dřeně, přenos nervových vzruchů ke svalovým vláknům

Pracující koně – zvýšená potřeba (vyučování potem a trusem - vyšší příjem krmiva)

Zvýšená potřeba vápníku v poslední třetině březosti, také u kojících klisen a u hříbat během 1.roku života

Nedostatek - odvápnění kostní tkáně (kulhání, ztuhlost, zánět kostí, natržení šlach, zlomeniny kostí)

Nadbytek do určité míry snášen bez problémů

Dostatečný přísun vápníku zajistí krmení senem leguminóz (jetel, vojtěška) v množství přes 2kg denně.

Fosfor

Naprostá většina fosforu uložena v kostech, malé množství v krvi

Udržování stability, funkce kostní dřeně, přenos nervových vzruchů ke svalovým vláknům

Pracující koně – zvýšená potřeba (vyučování potem a trusem - vyšší příjem krmiva)

Zvýšená potřeba vápníku v poslední třetině březosti, také u kojících klisen a u hříbat během 1.roku života

Problémy nastávají při přebytku fosforu a nedostatku vápníku

Dostatečný příjem fosforu bývá zpravidla při běžném krmení zajištěn

Hořčík

Důležitý pro správnou funkci enzymů, zejména v nervové a svalové tkáni

Malé množství hořčíku vylučováno potem → vyšší potřeba u pracujících koní

Vyšší potřeba hořčíku během laktace a růstu

Dostatečný přísun hořčíku bývá při běžném krmení zajištěn

Sodík

Udržování osmotického tlaku v extracelulární tekutině, regulace poměru kyselin a zásad a metabolismu vody

U pracujících koní zvýšené vylučování potem

Nedostatek – olizování předmětů, požíráání zeminy na pastvě, úbytek hmotnosti, suchá kůže, snížená výkonnost

Nedostatečný příjem při běžném krmení, nízký obsah v krmivu

Nutno dodávat ve formě minerálního lizu umístěného u žlabu

Při nadbytečném přísunu zvýšený příjem vody, močení, průjem

Chlor

Udržování osmotického tlaku v extracelulární tekutině, regulace poměru kyselin a zásad a metabolismu vody

U pracujících koní zvýšené vylučování potem

Nedostatek – olizování předmětů, požíráání zeminy na pastvě, úbytek hmotnosti, suchá kůže, snížená výkonnost, zahušťování obsahu střev, alkalózy

Nutno dodávat ve formě minerálního lizu umístěného u žlabu

Draslík

Většina uložena v intracelulárním prostoru, zejména ve svalové tkáni

Regulace osmotického tlaku, aktivátor řady enzymů

Výrazný nárůst potřeby draslíku je u pracujících koní z důvodu vylučování potem a močí

V běžných krmivech je obsah draslíku dostatečný

Problém nedostatku může nastat u koní ve vysoké zátěži nebo při chronických průjmech

U American Quarter Horse se objevuje autozomálně dominantní gen, který jeho nositele disponuje k hyperkalemické paralýze (po pohybu nebo po zvýšeném příjmu draslíku). U těchto jedinců je nutno dávat draslík v omezeném množství.

Elektrolyty

Vysoké ztráty při pocení (nejvíce sodíku, chlóru a draslíku)

Nutno je doplňovat, jinak hrozí zdravotní problémy snižující výkonnost - svalové křeče, svalová myopatie, únava až celkové vyčerpání

Elektrolyty lze podávat ve formě prášku rozpuštěného ve vodě či nasypaném v jaderném krmivu

Železo

Nezbytné pro tvorbu hemoglobinu a myoglobinu zajišťující přesun kyslíku v organismu

Nedostatek vede ke snížení počtu erytrocytů, anémii, namáhavému dýchání, poklesu výkonnosti a náchylnosti k infekcím

V běžně používaných krmivech jsou potřeby železa dostačující.

Příznaky nedostatku železa se mohou občas objevit u dostihových koní a koní trpících silnou invazí parazitů

U předčasně narozených hříbat je potřeba dodávat dostatek železa, neboť polovina množství železa v těle hříbat se ukládá až v posledním měsíci březosti

U 1-2 týdenních hříbat se doporučuje orální aplikace železa, nikoliv intramuskulární kvůli možné reakci nesnášenlivosti

Měď

Nepostradatelná pro tvorbu nervové a pojivové tkáně, krve, pigmentu a správný vývoj kostí

Nedostatek u rostoucích hříbat vede k anémii a poruchám vývoje kostry, u březích klisen k nedostatečnému ukládání mědi v játrech, u starších koní vede ke ztrátě pigmentu a k praskání cévních stěn

U kojených hříbat ve věku 2-4 měsíce pasoucích se ve výběžích chudých na měď, docházelo k projevům nedostatku mědi – bolestivé otoky hlavně na spěnkách, generalizovaná osteochondróza

V doplňkovém krmivu pro kojená hříbata je vyšší obsah mědi (v mléku je jen malé množství)

Zinek

Nezbytný pro správnou funkci enzymů, regeneraci epitelů kůže a sliznic

Nedostatek vede k vypadávání srsti, tvorbě strupovitých lézí a zvýšené náchylnosti k infekcím

Při běžném složení krmné dávky je potřeba zinku zajištěna

Dostatečný příjem zinku má příznivý vliv na pevnost kopytní rohoviny

Mangan

Význam pro správnou funkci vaječnicků, účastní se metabolismu minerálních látek a tuků

Zásobení organismu manganem je většinou běžným krmivem zajištěno

Příliš velké množství manganu v zeleném krmení přispívá ke vzniku anémie

Kobalt

Nedostatek kobaltu vede k nedostatku vit B12, což se projeví anémií, změnami na kůži a pozastavením růstu

Potřeba kobaltu je však zpravidla zajištěna v běžném krmivu

Jód

Nedostatek jódu vede ke vzniku strumy, v pokročilejších stádiích k nechutenství, letargii a vypadávání srsti

U březích klisen může nedostatek způsobovat aborty, zpomaluje růst plodu a poruchy jeho nervového systému a vývoj kostí

Chovné klisny a jezdečtí koně mají vyšší potřebu jódu

V půdě, vodě a krmivech ve středozezemních a horských oblastech je nízký obsah jódu, proto je vhodné doplňovat jej ve formě solného lizu nebo krmiv s vyšším obsahem jódu

Přebytek jódu u březích klisen má za následek u novorozených hříbat stejné problémy, jako při jeho nedostatku

Selen

Nedostatek selenu oslabuje obranyschopnost proti infekcím

Novorozená hříbata, u kterých jejich matky neměly dostatek selenu, dochází krátce po porodu k degenerativním změnám na srdeční svalovině a kostře, projevující se bolestí svalů, strnulou chůzí, potížemi při sání, může docházet až k úmrtí na celkovou slabost

Je vhodné podávat krmné doplňky s obsahem selenu či solné lizy s přídatkem selenu, je možná i injekční aplikace během březosti

Pozitivní vliv selenu na hojení

Při nadbytku možné otravy – koliky, pocení, vyzouvání kopyt, vypadávání žíní

Vitamin A

β -karoten je pomocí specifických enzymů ve střevní sliznici přeměňován na vitamin A

Při nedostatku vitaminu A dochází k rohovatění epitelu, ustává sekrece mazových žláz, zvyšuje se náchylnost k infekcím, u chovných klisen dochází k narušení funkce děložního epitelu, případně i plodových obalů a může docházet k znetvoření či odumření plodu

U dospělých koní způsobuje nedostatek křehčí rohovinu náchylnější ke štěpení a vysokou citlivost šlach kolem kloubů končetin, dochází také k poruchám zraku

Koně si vitamin A ukládají do zásoby v játrech, zásobení organismu lze zlepšit přidáním mrkve nebo senné moučky

U březích klisen krmených senem a ovsem je podávání vitaminozně minerálních krmných doplňků v druhé polovině zimního krmného období nezbytné

Hříbata jsou závislá na příjmu vitaminu A v mateřském mléce, neboť po narození nemají žádné zásoby v játrech

Vitamin D

U koní zatím nebyla prokázána přeměna vitaminu D na jeho aktivní formu

Chybějí i jednoznačné důkazy o projevech jeho nedostatku u hříbat i dospělých koní, nabízí se tedy pochyby o nezbytnosti vitaminu D pro koně

Existují doporučené hodnoty z bezpečnostních důvodů, jelikož koně jsou vůči vitaminu D velmi citliví a jeho nadbytek pro ně může být až letální

Vitamin E

Působí jako antioxidant, je nezbytný pro srdeční a kosterní svalovinu – při nedostatku může docházet až k degenerativním změnám

Při nedostatku vitaminu E v kombinaci se selenem dochází ke snížené tvorbě protilátek

U koní pasoucích se nebo krmených zelenou pící je potřeba vitaminu E pokryta

Problémy s nedostatkem mohou nastat v zimě, proto je vhodné vitamin E přidávat ve formě vitaminových a minerálních krmných doplňků

Vitamin K

Za normálních podmínek dochází k syntéze vitamínu K ve střevě činností mikroorganismů, problém může nastat při průjmech, kdy je narušena střevní mikroflóra

Dokud nemají hříbata plně rozvinutou střevní mikroflóru, je důležitá kontrola srážlivosti krve před operačním zákrokem (příjem vitamínu K z mateřského mléka nemusí být dostatečný)

V běžném krmení je vitamin K bohatě zastoupen, v případě silného krvácení se doporučuje dodat jej intravenózně

Vitamin B₁

Při nedostatku lze pozorovat snížený příjem krmiva, zvýšenou podrážděnost (lekavost), nekoordinované pohyby a malátnost

Při poškození srdečního svalu se zpomaluje tepová frekvence a srdeční komory se dilatují

U koní s velkou fyzickou zátěží či u koní s vyšším obsahem sacharidů v krmné dávce, potřeba vitamínu B₁ stoupá

Nezávadné krmivo, vyrovnaná výživa a dostatečná syntéza ve střevě zajišťuje dostatek vitamínu B₁, při vyšší potřebě je možno přidávat do krmiva sušené droždí, pšeničné či rýžové klíčky nebo syntetické produkty

Velmi vysoké dávky vitamínu B₁ nervózní koně neuklidní

Vitamin B₂

Při běžném krmení je přísun vitamínu B₂ dostatečný

Jen při experimentálních podmínkách byl vyvolán efekt nedostatku projevující se katarálním zánětem spojivek, zvýšeným slzením, světloplachostí a v pozdějších stádiích také poškozením čočky

Vitamin B₁₂

Ve střevě koní je ve značném množství syntetizován a absorbován

V běžném krmivu je potřeba vitaminu B₁₂ zpravidla zajištěna

U chudokrevných koní může podání vitaminu B₁₂ podpořit krvetvorbu

Kyselina listová

Zásoba kyseliny listové v organismu je běžným krmivem dostatečná

Pouze u koní chovaných ve stáji s velkou fyzickou zátěží bez přístupu k zelenému krmení byl zjištěn nedostatek kyseliny listové projevující se anémií a celkovou slabostí

Biotin

Zásobení koní biotinem syntézou ve střevě se považuje za dostatečné

Kontinuální podávání vyšších dávek biotinu k běžné krmné dávce se považuje za prospěšné u koní disponovaných k tvorbě měkké rohoviny, trhlinám a puklinám kopyt

Vitamin C

Většinou je v těle koní syntetizován v dostatečném množství

U zdravého koně tedy nemá suplementace vitaminem C příliš význam

Avšak u koní vystavených stresu (např. infekce dýchacích cest, krvácení z nozder, všeobecná slabost, vysoké okolní teploty) a u starých koní může být ku prospěchu, jelikož vlastní syntéza není zřejmě dostačující

Nejlépe je podávat vitamin C orální cestou, případně intravenózně v nouzových případech

Byliny

Používají se pro zlepšení vůně a chuti určitého krmiva

Zlepšení zásobení organismu minerálními látkami a stopovými prvky

Ovlivnění funkce trávicího traktu či celého organismu

Na trhu různé směsi bylin – heřmánek, fenykl, rozmarýn, atd.

Rostlinné oleje

Jako zdroj energie, především pro koně ve vysoké zátěži

Nejlepší kukuřičný, slunečnicový nebo sójový olej

Ideálně přidávat do krmné dávky postupně, přímo do žlabu ke krmivu

---

Rozdělení doplňkových krmiv na trhu

Dýchací
systém

Imunitní
systém

Pohybový
systém

Nervový
systém

Trávicí
systém

Svalový
systém

Kůže a
kopyta

Problémy s kopyty

Při problémech s kvalitou rohoviny (lámavost, prasklinky) je vhodné zařadit do krmiva přípravky obsahující látky na podporu růstu a správného vývoje rohoviny

Příklad složení:

biotin, zinek, selen, D-metionin, měď

Přípravky jsou ve formě sirupu nebo prášku pro perorální podání

Doporučuje se každodenní podávání po dobu 2-3 měsíců s následnou pauzou, je možné i dlouhodobější podávání

Sportovní kůň v zátěži

Během fyzické zátěže dochází ke značnému pocení, to vede k dehydrataci, ztrátě elektrolytů a celkové únavě

V teplých dnech je pocení také výraznější a ztráty elektrolytů mohou být rovněž vyšší

Je vhodné po nadměrném pocení (náročný trénink, závody, vysoké teploty, horečnatá onemocnění, stresové situace) ztráty doplňovat

Příklad složení přípravku:

glycin, draslík, sodík, glukóza, hořčík,
vitamin C, vitamin E

Nachlazení, kašel

Při změnách počasí může docházet u koní k výskytu kašle a výtoku z nozder, nejčastěji se tyto příznaky objevují na podzim, kdy bývají velké teplotní rozdíly, vyšší množství srážek a větrno (koně ve výběhu zmoknou a následně fouká silný studený vítr)

Objeví-li se příznaky nachlazení, je dobré včas začít přidávat ke krmivu přípravky obsahující bylinné směsi s expektoračním a antiseptickým účinkem

Příklad složení přípravku:

šalvěj lékařská, tymián obecný,
kopřiva dvoudomá, ibišek, fenykl
obecný, bez černý, jitrocel kopinatý,
lékořicový kořen, rdesno ptačí

Vhodné je taktéž přidávat vitamin C, který se při nachlazení nemusí v organismu syntetizovat v dostatečném množství

Žaludeční vředy

Vznik žaludečních vředů může zapříčinit infekce, stres, NSAID a rychlé naplnění žaludku vysoce koncentrovaným a málo prosliněným krmivem

V případě výskytu nadměrného slinění, ztráty apetitu, skřípání zuby či kolikových příznaků brzy po nakrmení, lze doporučit pro podporu regenerace doplňková krmiva, která obnovují a udržují optimální prostředí žaludeční sliznice

Příklad složení přípravku:

vápník, sodík, hořčík, fosfor,
Sacharomyces cerevisiae (kvasinky)
Lithothamnium (mořská řasa)
Ascophyllum nodosum (mořská řasa)
extrakt z Yucca Schidigera

Problémy s játry

Selhání jater se u koní vyskytuje relativně zřídka, vesměs z příčiny alimentární (příjem jedovatých rostlin, mykotoxinů), nedostatku selenu a vitamínu E, případně chronických infekcí

Obecně je potřeba zvýšit přísun vitamínu A, vitamínů rozpustných ve vodě a přidávat perorálně vitamin C

Příklad složení přípravku:

olej z ostropestřce mariánského

Problémy s pohybovým aparátem

Při pohybových problémech se v klinické praxi osvědčilo podávání chondroprotektiv, ačkoliv jejich význam nebyl doposud vědecky prokázán

Onemocnění, u nichž lze s úspěchem použít chondroprotektiva jsou aseptické synovitidy, osteochondrózy a degenerativní onemocnění kloubů (osteoartritidy)

Vhodné je i preventivní podávání u intenzivně využívaných koní, kdy je vyvíjen zvýšený nárok na pohybový aparát

Příklad složení přípravku:

glukosamin, methylsulfonylmethan (MSM), chondroitin sulfát
kolagenový hydrolyzát, hyaluronát sodný, kreatin monohydrát

Chondroprotektivní přípravky se podávají pravidelně a dlouhodobě v perorální formě prášku či sirupu

Zdroje

MEYER, Helmut a Manfred COENEN. *Krmení koní: Současné trendy ve výživě koní*. 2003. Praha: Euromedia Group, 2002. ISBN 80-249-0264-8

BEČVÁŘOVÁ, Iveta a Joe PAGAN. *Sborník ze semináře ČHS: Výživa koní*. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, Palackého 1/3, Brno, Česká hipiatrická společnost, Palackého 1/3, Brno, 2009. ISBN 978-80-7305-088-7

ZATLOUKAL, Vít. *Využití chondroprotektiv u koní* [online]. [cit. 2018-11-04]. Dostupné z: <https://cms2.netnews.cz/files/attachments/67030/22813-Chondroprotektiva-u-koni.pdf>